

سینای معرفت شرح حال عالم وارسته حضرت آیت الله العظمی میرزا کاظم تبریزی

○ ابوالقاسم آرزومندی

تبریزی؛ نامه حجة الاسلام سید میر احمد تقوی؛ آئینه تصاویر.
از تولد تا رحلت
در این بخش بیشتر، امور فردی و خانوادگی آیت الله میرزا کاظم
تبریزی بررسی شده است؛ از قبیل تاریخ ولادت، دوران کودکی، تحصیلات،
ازدواج، روابط خانوادگی، تحمل فقر و...
مقام علمی

این قسمت به طور مبسوط به توانایی های علمی، چگونگی تحصیل
و تدریس، ذکر تألیفات و آثار قلمی ایشان و... پرداخته است. در پایان نیز،
برخی از استفتائات از ایشان، به همراه پاسخ ها آمده است.
ایشان علاوه بر علوم مختلف حوزه که در آن صاحب نظر بوده، گویا با
علوم غریبه نیز آشنایی داشته است. البته نویسنده، با نقل شواهدی این ادعا
را اثبات می کند.

از آیه الله خویی درباره جامعیت علمی ایشان جمله ای نقل شده که
جالب توجه است: «حجة الاسلام رضوی، از زبان یکی از علماء چنین نقل
می کند: در منزل آیه الله خویی بودم که آیه الله تبریزی وارد شد، در این
هنگام آیه الله خویی فرمود: «من اراد أن ينظر الی رجل فقیه اصولی کلامی
فلسفی... فلینظر الی هذا الرجل؛ هر کس می خواهد شخص فقیه، اصولی،
کلامی، فلسفی و... را ببیند، به این مرد نگاه کند.» (ص ۴۷)

تألیفات آیه الله تبریزی نیز گویای ادعای مذکور است. بنا بر گفته
نویسنده، حدود ۳۵۰ جلد کتاب گرانسنگ و علمی در موضوعات مختلف از
آیه الله تبریزی به جا مانده است. به جز دو اثر، بقیه آثار این عالم ربانی،
خطی است و حتی اجازه چاپ آنها پس از رحلت ن داده است. گویا علت این
امر چیزی جز دوری از شهرت و رعایت ملاحظات اخلاقی نبوده است؛
چنان که حالات ایشان نیز آن را تأیید می کند.

به هر حال انتشار نیافتن کتاب های خطی ایشان، جامعه علمی را از
نظریات و دیدگاه های علمی ایشان محروم ساخته است.

دو اثر چاپی ایشان عبارتند از: مناسک حج؛ تعلیقه بر وسیلة النجاة
آیه الله حجت کوه کمری.

در میان آثار خطی آیه الله تبریزی، نام این کتاب ها دیده می شود:
تطبیقات الرسائل (۴۰ جلد)؛ القواعد الفقهیه (۴۰ جلد)؛ التعلیقه علی
العروة الوثقی (بیش از صد جلد)؛ حاشیه فتاوی بر عروه؛ رجال (۲۰ جلد)؛
تعلیقه علی المنظومه (۱۰ جلد)؛ تفسیر؛ القاب و کنی الائمة؛ الاصول
الجدیده (۲ جلد)؛ کشکول (۸ جلد) و...
استادان

چنان که عنوان این بخش حکایت می کند، نام اساتید آیه الله تبریزی
در این قسمت ذکر شده است، نویسنده محترم کتاب اساتید آیه الله تبریزی
را به دو گروه تقسیم می کند: اساتید در ایران؛ اساتید در نجف؛ مؤلف، علاوه
بر ذکر اساتید، به اختصار برخی از آنان را نیز معرفی کرده است.
در میان اساتید ایشان، نام شخصیت های فرزانه و وارسته ای
می درخشد؛ از جمله: آیه الله شیخ محمد علی شاه آبادی، آیه الله میرزا مهدی

○ سینای معرفت (شرح حال عالم وارسته

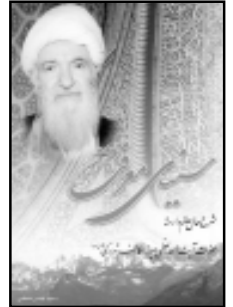
حضرت آیت الله العظمی میرزا کاظم تبریزی)

○ سید حسن فاطمی

○ قم، مؤسسه انتشاراتی لاهوت

○ چاپ اول، ۱۳۸۰

○ ص ۲۴۰

شرح حال شخصیت های بزرگ و برجسته مذهبی، فرهنگی، علمی
و... همواره جاذبه ویژه ای برای بسیاری از مردم داشته است. شاید
مهم ترین فایده بیان حالات، خاطرات، روش و منش شخصیت های
برجسته، نقش «الگودهی» و «ایجاد انگیزه» برای وصول به همان شأن و
رتبه ای باشد که آن شخصیت بدان دست یافته است.

البته گاه چنین کتاب هایی صرفاً جنبه بازاری آن مدنظر قرار می گیرد
و از این رو صحت و اعتبار محتوای آن، به شدت زیر سؤال می رود؛ زیرا
نویسنده به دنبال صحت و سقم آن نبوده است؛ اما چنانچه مطالب آن، از
ناقلان و منابع موثق اخذ شود، مطمئناً هم بر ارزش معنوی اثر افزوده
می شود و هم خوانندگان، با اعتماد و رغبت بیشتری به مطالعه آن خواهند
پرداخت.

«سینای معرفت» که شرح حال عالم فرزانه، آیه الله میرزا کاظم
تبریزی است می تواند در شمار چنین کتاب هایی درآید؛ چرا که مؤلف آن
کوشیده است حالات این عالم ربانی را از زبان فرزندان و شاگردان و افراد
مورد وثوق دیگر به رشته تحریر درآورد؛ چنان که مؤلف محترم در مقدمه
کتاب آورده است، عمده مطالب این نوشتار، برگرفته از بیانات فرزند آیه الله
تبریزی، حجة الاسلام والمسلمین حسن قارویی تبریزی و چند تن از
شاگردان معظم له است و گاه از غیر آنان نیز مطالبی را استفاده کرده است
(ص ۱۰)

در قسمتی دیگر از مقدمه، مؤلف تأکید دارد: «تمام مطالبی که از زبان
دیگران نقل می شود، نگارنده بی واسطه یا از آنها شنیده و یا نوشته آنها در
اختیار قرار گرفته است...» (ص ۱۱)

ویژگی دیگر این کتاب آن است که درباره این شخصیت سترگ و
گمنام، پیش از این، کتاب یا نوشته ای جامع نوشته نشده است. «با این که
آیه الله تبریزی از ویژگی های والا و کم نظیر برخوردار بود، در عین حال،
شرح حال ایشان در زمان حیات، تنها در یک صفحه و نیم به چاپ رسید...
پس از درگذشت - تا زمان تدوین این کتاب - مطالب نوشته شده در مورد
ایشان به هفت صفحه نرسیده است...» (ص ۱۲) به هر حال، مؤلف این
کتاب، با پیگیری ها و تلاش های مجدانه خود توانسته است بسیاری از
زوایای فکری، روحی، معنوی و علمی این عالم ربانی را معرفی نماید.

«سینای معرفت» مشتمل بر یک مقدمه و نه فصل است. فصل های
کتاب به ترتیب زیر تنظیم یافته است: از تولد تا رحلت؛ مقام علمی؛ استادان؛
صفات پسندیده؛ خاطرات پراکنده؛ عنایات الهی؛ دیگران از زبان آیه الله

آشتیانی، آیه‌الله سیدابوالحسن اصفهانی، آیه‌الله میرزا علی آقا قاضی؛ آیه‌الله سیدابراهیم اصطهباناتی و آیه‌الله خوبی و...

صفات پسندیده

آیه‌الله میرزا کاظم تبریزی، دارای فضایل اخلاقی زیادی بوده است که همه آنها حکایتگر آن است که وی عالمی وارسته و ربانی و بی‌اعتنا به زخارف دنیا - و البته گمنام - بوده است.

عناوین فرعی این بخش که با خاطراتی همراه است عبارت است: عمل به دستورهای شرع، محبت به اهل بیت علیهم‌السلام، اخلاص، احتیاط، احتیاط در تصرف و وجه شرعی، انصاف، مقام رضا و تسلیم، حفظ حریم مرجعیت، دوری از شهرت و مطرح شدن، دوری از مرید جمع کردن، عزت نفس، احترام به دیگران، احترام به استادان، تواضع، جاذبه، صبر و بردباری، استقلال و عدم وابستگی، اجتناب از تجلیل بیجا. البته عنوان دیگری هم در آخر این بخش آمده با نام «آیه‌الله تبریزی در نگاه دیگران». در این عنوان اخیر، دیدگاه بزرگانی چون امام خمینی، آیه‌الله سیدمحمسن حکیم، آیه‌الله سیدمحمد حجت کوه‌کمری، آیه‌الله سیدمحمد رضا گلپایگانی، آیه‌الله سیدابوالقاسم خوبی و آیه‌الله ماعلی همدانی در مورد ایشان آمده است که نشان‌دهنده عظمت روحی و علمی و معنوی آیه‌الله تبریزی است.

به عنوان نمونه «حضرت امام در نجف اشرف، پس از چندمین ملاقات با آیه‌الله تبریزی فرمود: اولین بار که چشمم به شما افتاد، متوجه شدم نسبت به دیگران امتیاز دارید.» (ص ۱۲۳). آیه‌الله گلپایگانی نیز، پس از ملاقات و مباحثه‌ای علمی با ایشان می‌فرماید: «مردی با کوهی از علم از نجف آمد. خدا کند طلاب قدر ایشان را بدانند و حوزه از دانش ایشان بهره‌مند شود. در بحثی که داشتیم ایشان را قوی‌تر از آنچه می‌پنداشتم یافتم.» (ص ۱۲۳). جمله آیه‌الله خوبی نیز که پیشتر نقل شد، کاشف از همین واقعیت بود

خاطرات پراکنده و عنایات الهی

مؤلف کتاب، در این دو بخش به ذکر خاطراتی پرداخته است که عمده‌تاً در بردارنده کرامات، مکاشفات، خیرهایی از آینده و از نیت افراد و آگاهی از آثار وضعی اعمال و نیز به نکات اخلاقی و رفتاری ایشان که بسیار پندآموز بوده، می‌باشد.

بی‌مناسبت نیست چند نمونه از خاطرات مذکور را عیناً بیاوریم:

نهی از منکر

«مرحوم والد فرمود: در زمان رژیم سابق، از تبریز به طرف تهران می‌آمدم که راننده، رادیو را - در حال پخش موسیقی - روشن کرد. او را از این کار نهی کردم، اما اعتنا نکرد. طولی نکشید که چهار چرخ عقب اتوبوس با هم ترکید. با این که راننده غیرمسلمان و آشوری بود، متوجه شد که این پیشامد در اثر بی‌اعتنایی به حرف من است.»

امسال جنگ تمام می‌شود

«همان سالی که جنگ ایران و عراق تمام شد، چند ماه قبل از اتمام

جنگ، به مرحوم والد عرض کردم: از عارفی نقل شد که دو سال دیگر جنگ ایران و عراق تمام خواهد شد. ایشان فرمود: خیر، امسال جنگ تمام می‌شود [و همین‌طور هم شد].»

دیگران از زبان آیه‌الله تبریزی

این بخش تماماً اختصاص داده شده به جملات یا خاطراتی که آیه‌الله تبریزی آنها را با واسطه یا بدون واسطه، درباره دیگران نقل کرده‌اند. در این قسمت گاهی ایشان کرامات بزرگان را نقل می‌کند و گاه اظهارنظر ایشان درباره فضایل اخلاقی یا مقام علمی یا معنوی اساتیدش نقل می‌گردد که البته هر کدام خواندنی و جالب است. چند نمونه از عبارات و خاطرات ایشان را در این فصل می‌آوریم.

دیگر سنگ باران نکتید

«محضر آیه‌الله شیخ مرتضی طالقانی بودم که عده‌ای از اهالی شهر سماوه - در جنوب عراق - آمدند و گفتند: مدتی است که شب‌ها خانه ما را سنگ‌باران می‌کنند، هر چه مأمور و نگهبان در اطراف خانه می‌گذاریم، باز پرتاب‌کننده را نمی‌یابیم؛ ظاهراً کار جن‌ها است. دعایی بدهید تا آنها دور شوند. شیخ مرتضی طالقانی فرمود: نیازی به ورد و ذکر نیست؛ در آن محل با صدای بلند بگویید مرتضی طالقانی می‌گوید از این به بعد، دیگر سنگ‌باران نکتید و دروید.

اهالی سماوه رفتند و سال دیگر برگشتند و سراغ شیخ مرتضی طالقانی را گرفتند. از آنان سؤال شد: با او چکار دارید؟ گفتند: «دوباره سنگ باران خانه ما شروع شده است شیخ مرتضی طالقانی در همان روزها از دنیا رفته بود!»

زهد

«آیه‌الله سید ابراهیم اصطهباناتی زاهدی بود که در تابستان و زمستان به یک عبا قناعت می‌گردد.»
«عار» و «نار»

«اگر آیه‌الله سید محمود شاهرودی هنگام تدریس اشتباه می‌کرد، فردای آن روز ابتدا می‌فرمود: «العار و لالنار» و بعد اشتباه خود را اصلاح می‌کرد.»

فقه در عروة الوثقی

«فقه در عروه موج می‌زند. مثل آن - بلد تشبیه - مثل قرآن است که برخی از آن مفسر برخی دیگر است.»

نامه‌ای از حجة الاسلام سید میر احمد تقوی

در این قسمت نامه‌ای چند صفحه‌ای از یکی از شاگردان آیه‌الله تبریزی در نجف به چاپ رسیده است که به خصوصیات و منش اخلاقی و خاطرات ایشان می‌پردازد.

آیینة تصاویر

در بخش پایانی کتاب، تصاویری از آیه‌الله تبریزی در سنین مختلف و نیز تصاویر مربوط به تشییع جنازه ایشان و اقامه نماز بر ایشان و... درج گردیده است.

